

מלחמת הגרזינים

שבוע לאחר אסון השיטפון בערבה, הקטטה בין משרד החינוך למשרד הביטחון עדיין נמשכת, כאשר כל צד מטיל על הצד האחר את האחריות למותם של מועמדי המכינה הקדם-צבאית "בני ציון". לאחר האסון התברר כי למרות שהמכינות זוכות מהמי

דינה להכרה ולתקציב של 80 מיליון שקלים בשנה, כ-25 אלף שקלים לחניך, ולמרות העובדה שבמוסדות האלה לומדים צעירים שזה עתה סיימו את לימודיהם בתיכון, המכינות פועלות ללא שום פיקוח מדינתי. במשרד החינוך אין שום מפקח הבוחן מה מתרחש במכינות, וגם אין תקנות המגדירות את האחריות על המכינות ומחלקות אותה בין משרדי הממשלה. המשרדים מסתפקים בדיווח העצמי של המכינות. הפקרה שהתגלתה באסון השיטפון אינה תוצאה רק של כשל תרפועני, או של התנהגות רשלנית של האחראים לטיול. היא נובעת ישירות גם ממרכיב מבני שטבוע באידיאולוגיה ובמדיניות המנחה את ממשלות ישראל בשימוש העשורים האחרונים - ההתנחלות לצמצום הפיקוח והרגולציה הממשלתית. לפי האידיאולוגיה הכלכלית הימנית, שמקורות ההשראה ההיסטוריים הפוליטיים שלה הם ראש ממשלת בריטניה תאצ'ר ונשיא ארה"ב רייגן, המדינה היא הבעייה ולא הפתרון. הפתרון הוא להוריד את המדינה מנגבם של האזרחים.

תפיסה זו היא עקרון אמונה מרכזי גם של ראש הממשלה נתניהו שריכז בעבר את הסקטור הציבורי, כולל הרגולטורים והמפקחים למיניהם שבו, לאיש שמן שיש לכפות עליו ריאטה תריפה. הריאטה המולצת היא הפרטה - הפרטה של כמעט כל מפעל ושירות ציבורי, כולל שירותים חברתיים כמוגן ודי ווחה, והפרטה של שוק העבודה. שוק זה הפך במשך הזמן חלק גדול מעובדי השירות הציבורי לפרולטריון עצום של עובדי חברות קבלן או כוח אדם, שזכויותיהם - כמו גם זכויותיהם של מאות אלפי עובדים אחרים במשק - מופרות זה שנים בשל אי-אכיפה. לאידיאולוגיה זו שותפים גם רבים משרי ממשלתו של נתניהו, ובראשם שרת המשפטים שקי, שכתבה בעבר בכתב העת "השילוח" כי כל חוק תקנה משמעותם הגבלת חירותם של האזרחים להוציא מלבון המקרים שבהם הרגולציה פועלת לטובת קהל מצביעה בהתנחלותות.

הסרת האחריות של המדינה מרגולציה, והימנעותה מאכיפת טעמים אידיאולוגיים, מובילה לרשלנות שמוסדית כמות גם בענף הבנייה. בארבעת החודשים שחלפו מתחילת 2018 נהרגו כבר 12 עובדים בתאונות עבודה בבנייה, 54 נפצעו באורח בינוני וקשה. ענף הבנייה סוכל מהיעדר אכיפה כמעט מוחלט של תקני בטיחות. על פי דיווח של פעילים למען בטיחות בענף הבנייה, פועלים כיום בישראל רק 22 מפקחי בנייה, האמורים לפקח על כ-14 אלף אתרי בנייה. נוסף על כך, השרד לביטחון פנים ארזן הודיע השבוע כי הקמת היחידה לחקירת תאונות עבודה תחת יחידת להב 433, שעל-ידיה הכריז באחרונה, תיחזה לשנת 2019. בינתיים ימשיכו פועלי הבניין ליפול אל מותם, ורווחיהם של הקבלנים הנאכפים נגד האכיפה ימשיכו לעלות.

לפני כשלוש שנים הכריז נתניהו כי "יש להילחם בדגו" לציה בגרזינים", אבל להיסטריה ברבר מדינה הגשלת על ידי ביורוקרטים ומורעת תחת גטל הרגולציה אין כסיס עובדי דתי. פרופ' רוד לוי-פאור מהאוניברסיטה העברית מצא שמא שנות ה-80 הרגולציה בישראל נמצאת דווקא בירידה, ומספר התקנות והנהלים הולך ופוחת. מה שצריך לבחון, הוא טוען, אינו את כמות הרגולציה אלא את איכותה - לברוק אם היא אכן ממלאת את תפקידה ומקדמת את רווחת הכלל, והאם הכללים שנקבעים ברגולציה תורמים לכלכלה יעילה ולמימוש זכותם של אזרחים לבריאות, חינוך, ריוח, תעסוקה, בטיחות בעבודה וזכויות אחרות.

בינתיים מתברר ש"מלחמת הגרזינים" של נתניהו ושריו ברגולציה משרדת בעיקר את האינטרסים של תאגידים וביעלי הון ופוגעת בזכויות ובאינטרסים של רוב האזרחים. חלק מהם אף משלמים עליה בחייהם. ■